

vetés általi újbolítás a tölgyeknél; avagy egy a tarvágást megelőző ritkító vágás által (Lichthau), mely szerint az állab 40—50%-ka levágható lenne, s a maradék az azt követő tarvágat által csak akkor, ha egy jó magtermő év után elegendő fiatal esemete kelése, eléggé biztosítaná az utánnövekvést.

Az erdők kormányoztatnak az összes tanács által, melyet a beltanács és a képviselő testület képez; kezelőjük egy erdőmester, s ennek alárendelten 6 erdőőr; — fizetése az erdőmesternek 500 ft. és 12 öl hasábfá; egy erdőőrnek 84 ft. teljes ruházat (20 ft.) 1 öl hasábfá, és az erdei károk $\frac{1}{3}$ -da, (10 ft.) mi azonban igen csekély és bizonytalan mellékjövedelem, mivel azok behajtása a jelenlegi — nép által választott — s attól függő birák által — mint mindenütt, úgy Korponán is igen silányan eszközöltetik.

Igen kívánatos lenne, hogy a magyar kormány a városok és községek erdeinek kezelését mielőbb kiszabadítaná az eddigi mostoha kezek gyámsága alól; mert évről évre tömérdek kincs pazaroltatik, s tömérdek erdő pusztul e miatt országszerte.

Adja az ég, hogy-e — bizonyára viszhangra találó kívánság ne maradjon soká „*pium desiderium!*“

Iffj. Balás Pál.

Az erdei szolgálmányok megváltása Slavoniában.

A debreczeni közgyűlésen a 3-ik thema tárgyalása alkalmával előadta

Ruttner Antal.

Ki az erdei szolgálmányok megváltásával csak némileg is foglalkozott meggyőződhetett hazánk első erdészeti tekintélye Divald ur azon nyilatkozatának igazságáról mely szerint „Az ebbeli nyiltparancs e véghetlen fontosságu ügyben néhány sorral intézkedett annyira általánosan, hogy annál fogva ugy az illető szakértők, valamint a bíróságok is a legnagyobb önkénnyel járhattak el s ez utóbbiak a szakértők munkálatait teljesen megítélni nem voltak képesek.“

Senki sem érzi azonban e szavak igazságát jobban mint a slavo-
niai erdőbirtokosok és erdészek, — a kiknek habár ez ügybeli tapasztala-
talataik — az urbéri szabályozások csigaléptekkel való haladása folytán
— egynehány rövid év keretébe vonhatók össze, mégis teljes tudatában
vannak annak, miszerént az ebbeli jelenlegi helyzet tarthatlan.

Azon körülmény ugyanis, hogy az 1853. márczius 3-ról kelt nyílt
parancs III. fejezete 31. §-ban a vizsontszolgálat pénzbeli értékét mint-
egy meghatározza az által: hogy megengedi annak természetbeni kiszol-
gáltatását egész telkenként 1 ft. 40 kr. zsellérenként pedig 17½ krral
megváltani, míg a fa értékének megállapítását hallgatva a szakértők belá-
tására bizta, azon kellemetlenséget szülte, miszerint Slavoniában rendesen
a vizsontszolgálat az urbéri, vagyis az 1848 előtti, — míg a szolgálatom
értéke a jelenlegi viszonyok szerint számíttatik ki. — Ennek a földbir-
tokosra nehezedő hátránya s méltánytalansága szembe szökő; — mert
míg a vizsontszolgálat 48 előtti értéke 1 ft. 40 kr. lehetett vagy volt, az
már ma 3—4 ft. körül ingadozik; — azon fa pedig melyre a jogosultak
faizásuk értelmében igényt formálnak, a melynek 48 előtti értéke a köz-
lekedési eszközök tökéletlensége, az erdők nagyterjedelme s az erdei ter-
mékek kellendőségének jelentéktelensége folytán nulla lehetett s volt
is, — jelenleg már bizony pénz-beccsel bir. — A mondottak ilustrátio-
jául szolgáljon a következő példa a számos közül s illetőleg egy szol-
galmi megváltást tárgyaló szakértői véleményadás kivonata.

I. Urbéri állomány. Slavonia Szerém-megyéjében kebelezett
Negoslavce községe faizás jogosult 64 egész telekkel és 18 zsellérral
bir. — Ez állományban a lelkész egy egész, a tanító pedig ½ telekkel
foglaltatik, s így a vizsontszolgálatra köteles 62½ telek meg 18 zsel-
lér van. —

II. Faizás illeték. A faizás illeték a tűzifát illetőleg abból
állott miszerént a lakosoknak jogában állott hetenkint kétszer és pedig
kedden és pénteken az erdőbe menni és az ott találtató hullfát, valamint
vagy kézzel vagy horoggal letörhető galyakat s kidönthető tuskókat ösz-
szeszedni és hazahordani; — nemkülönben a jogosultakat illetve az ur-
béri vágásokban a 4" alóli dorong- s galyfa is. Az épületfára nézve

igényük egy 6° hosszú s 3° széles lakóház fedéltalphoz szükséges fa ingyen való kiszolgáltatásából állott.

III. Viszontszolgálat fejében köteleztettek, és pedig az egész telkesek — s ez arányban a fél s negyedtelkes gazdák — egy-egy öl hasábfát vágni, az uradalom által megjelölt 2 mértföldnyi távolságra el fuvarozni, s ott rendesen összerakni, míg a zsellérek ½ ölhasábfát vágni a kijelölt nyiladékokra kihordani, s ott ismét a védszemélyzet utmutatása szerint rétegelni.

IV. A szakértők a nyert utasítások s adatok nyomán a faizás illeték valamint a vizontszolgálat értékét, s ebből kifolyólag a jogosultak részére kihasítandó erdő járandóságot következőleg számították ki :

A határbeli erdők térfogata tartalmaz :			
termőföldet . .	446.387	}	összesen 455.306 kat. holdat
terméketlent . .	8.919		
ebből 1—20 éves állab	22.756	kat. holdon	152
20—40 " " "	99.071	" " "	1556
60—80 s felett	311.780	" " "	21739
A tisztások területe . .	32.780	" "	

Összesen . . 446.387 kat. hold 23447 normál ölfát tartalmaz.

Az erdőtérsg termékeny, televénydus, homokos síkértalaju sikságot képez, az uralkodó fanemet a kocsános tölgy, cser- és gyertyánfa alkotja, melylyel csekélyebb arányban, szilek, nyárjak, cseresnyék s fodorjávörök elégyitvék. A talaj termőképességére nézve, a tölgnemeket illetőleg, Feistmantel terméstáblái I-ső fő, és 1-ső alosztályának, — gyertyánfára nézve pedig a II-ik fő osztály 1-ső alosztályának felel meg.

A feljebb kimutatott fatömegből, az itt divó 80 éves forda, — s rendszeres gazdaság mellett, évenként 695 normál ölet lehet felhasználni ugyan is :

$$22732 \text{ N}^\circ \times 0,0296 \text{ (használati \%)} = 673 \text{ N}^\circ \text{ tölgyfa}$$

$$715 \text{ N}^\circ \times 0,0298 \text{ (használati \%)} = 22 \text{ N}^\circ \text{ gyertyánfa}$$

$$\text{Összesen tehát . . . . . } 695 \text{ N}^\circ \text{ fát.}$$

A szakértők egyetértő megállapodása folytán azon választékok tömege, melyet a jogosultak faizás fejében évenként élveztek, az évi hozam

20%-ra tehető, mely alapon a faizás élvezet $695 \times 20\% = 139$ n. öl vagy is 231 bécsi öltre rug.

A szakértők a méltányosság érzetétől inditattva ezen, a jogosultak illetékét kitevő 231 ölnök $\frac{1}{3}$ -át mint csekélyebb minőségű dorongfát, $\frac{2}{3}$ -át pedig mint galy- és rözsefát számíták, s e feltevés szerint következőleg alakul ezen illetéknek pénzértéke:

155 öl galy- s rözsefa 20 krral	31 ft. — kr.
77 „ dorongfa 60 krral	46 ft. — kr.

Ehez adva az urbéri vágásokból nyert jutalékot, mely a vágni kötelezett $71\frac{1}{2}$ öl hasábfá után tapasztalat szerint legfeljebb 12 öltre rughat; ezen fatömegnek értéke a uradalomban létező 2 osztályu dorongfa árának átlagában 1 ft. 40 kr. számítva . . . . . 13 ft. 20 kr.
mindehez adandó végre az épületfa értéke, mely számított 30 ft. 24 kr.

S ezek szerint a jogosultak faizás illetéke . . . 120 ft. 44 kr.-ra rug. —

Ebből a vizsontszolgáltatot, az urbéri váltásdíjat vé-
vén számítási alapul, levonván és pedig:

62 $\frac{1}{2}$ telek után 1 ft. 40 krral = 87 ft. 50 kr.)	= 90 ft. 65 kr.
18 Zsellér „ — ft. 17 $\frac{1}{2}$ kr. = 3 ft. 15 kr.)	

Marad . . . . . 29 ft. 79 kr.

mely értéktöbblet a nyilt parancs értelmében erdőterülettel kárpótlandó.

Az uradalom által kárpótlásul kitüzött erdő 108 éves kocsános tölgyekkel van benőve, és Feistmantel terméstáblái szerint év és holdankénti hozama 60°-ra tehető. Mely fatömegnek értéke következőleg alakul:

A tömeg 10% épületfa s mint ilyen 8 krral = — ft. 48 kr.	) 1 ft. 34 kr.
60% hasábfá „ „ 2 „ = — ft. 72 kr.	
20% dorongfa „ „ 1 „ = — ft. 12 kr.	
10% rözse „ „ $\frac{1}{3}$ „ = — ft. 02 kr.	

ha már most a fentebbi értéktöbbletet ezen összeggel osztjuk $\frac{2979 \text{ kr.}}{134 \text{ kr.}}$, ki-
derül miszerint a jogosultaknak kárpótlás fejében összesen 22 hold
368 □ öl járul vagy is 537 □^o telkenként.

Függetlenek. Habár az uradalom úgy, mint a jogosultak is beismerték: miszerint istálóra való épületfát soha sem kaptak, mégis miután a bizottmány elnöke azon óhaját fejezte ki, hogy a szakértők egy istálóra szükséges épületfa értékét is foglalják a fennebbi értéktöbbletbe, s úgy számítsák ki a jogosultak részére esendő erdőterületet, — a szakértők nem késtek az ebbeli kívánságnak is megfelelni, — és foganatosított vizsgálatok s számítások után abban állapodtak meg, miként egy istálóra szükséges épületfa értéke 11 ft. 08 krra rug. Ezen összegek a fennebbi értéktöbbletbe adva, erdőterülettel kárpótlandó összegként 40 ft. 87 kr. derül ki, mely alapon aztán a jogosultaknak 30.5 kat. hold, vagy is telkenként 736 □ öl jutna.

E véleményadásból a fentebbi elv követésének károssága és méltánytalansága az erdőbirtokosra nézve világos, — mert ha ugyanis a szakértők a vizontszolgálat értékét a mai árak szerint veszik föl, mint azt a faizás illeték kiszámításánál tevék, úgy a jogosult község az uradalomtól kárpótlás fejében mit sem követelhetett volna. —

E szakértői véleményadást különben a legerősebb kritika sem terhelheti a jogosultak iránti szűkkeblüsséggel s az uradalom iránti részrehajlással, mert a szakértők oly választékokat vettek számadásba, minőket a jogosultak felette csekély arányban élveztek, s azt oly értékkel, mely Slavoniában a véleményadás keltéig még nem volt elérve; ilyenmő vád annál kevésbé fog fölmerülhetni, ha megemlítem azon eseményt, mely az erdei szolgalmak s a vizontszolgálatok birói constatalása alkalmával adta elő magát. —

A jogosultak ugyan is hevesen tiltakoztak ez alkalommal az ellen, mintha ők valaha épületfát kaptak volna, sőt nyilakozatuk — képviselőjük s az urbéri bizottmány jóakaró figyelmeztetése és az uradalmi képviseletnek a faizás terjedelmét illető őszinte bevallása daczára olyformán hangzott, hogy ők faizás fejében úgyszólván mitsem élveztek, a vizontszolgálatokat azonban telhetőleg pontosan igyekeztek mindenkor teljesíteni. — A bizottmány tehát, s illetőleg az elnököt helyettesítő esküdt, való hiven ily értelemben vette fel a jegyzőkönyvet, s ezért nem kis meglepetés és megütközéssel vette a működő község a jegyzőkönyv bere-

kesztése s utolsó felolvásása alkalmával az elnöklő szolgabirónak — ki a tárgyalás folyamata alatt egy kirándulás kellemeiben vevén részt épen a jegyzőkönyv befejezésekor jelent meg ismét — azon tüzes partérettől vezetett kikelését: miszerént a jegyzőkönyvet megsemmisíti. —

A jogosultak ezen önmaguknak ártható nyilatkozata daczára, — az uradalom volt jobbágyságai iránt táplált jó indulatától vezéreltetve az igazság s törvényesség terén maradt, — holott a jogosultak ama nyilatkozatát könnyen saját jávára zsákmányolhatta volna ki, miután az erdei szolgalmak terjedelmének meghatározásánál, nem csak az ugynevezett országos s helyi urbáriumok döntők, de az eddigi haszonvétel is. Mindezek daczára mi történik? — A jogosultak értesülvén a részükre kihasítandó erdőterület nagyságáról, zugolódni kezdettek, s szakértőjük ellen azon vádat emelék: hogy vagy részrehajló, vagy nem bir szakképzettséggel; — s a tárgyalás után egy pár óra, könnyen elgondolható helyről jövő biztások folytán, új szakértő azon véleményét kérék, vajjon minő nagyságu erdőterületre tarthatnak ők igényt? — A szakértő a nélkül hogy az uradalmi erdészeti viszonyokról illetékes forrásból szerzett volna magának tudomást, — a községi jegyzőtől kér felvilágosítást a fa árakra nézve, — betekint a szolgabiró irodájába s a jogosultak képviselőjéhez s az e helyeken nyert adatok nyomán kihozza, hogy a jogosultak nem 22 hold 368 $\square$ ölre, s nem is 30.5 holdra mint a meghívott szakértők egyetértőleg meg állapíták, hanem 69 k. holdra formálhatnak jogot. —

Ily érvekkel támogatott folyamodás útján remélnék a jogosultak egy második tárgyaláshoz jutni, s más szakértők nyeresével kedvezőbb eredményt elérni. —

A törvény, illetőleg nyiltparancs ugyan érthetően kimondja, miszerént ha a szakértők egyetértő véleményadásukat kölcsönösen aláírják, második tárgyalásnak s küldöttségnek helye nincs, ezért az ügy további menete s hová fejlődése körülbelől ki lenne található, ha az ég alatt oly sok megfoghatlan dolog nem történék, — s névleg Slavoniában! hol már azon felette különös eset is előfordult, hogy a szakértőt — ki erővel meg akart arról győződve lenni, miszerént nem a faizás illeték, — de a

viszontszolgálat értéköbblete kárpótlandó s szolgál a jogosultak javára — arról kellett egy ízben capacitálni: miként ha a viszontszolgálat értéke a faizás illetékét meghaladja, — ez esetben számítási alap erdőter kihasítására nem létezik. —

Nem kicsi azon esetek száma, mely az 1853-iki nyiltparancs minket erdőszöket illető részének tarthatlanságát s az erdő birtokosokra való válságos voltát hatékonyan bizonyítja, — és mégis e csodaszülött még mindig hatályban van! — a min én ugyan egyáltalában nem tudnék csodálkozni, ha két év óta elfogadásra várakozó törvényjavaslatunk nem lenne, — mely nem csak az erdei szolgalmak megváltásának menetét határozza meg oly világosan s szabatosan, miszerént e törvények életbeléptével e téren a multakhoz hasonló esetek semmikép sem merülhetnének föl; de egy általjában az e nemű törvények mai színvonalán áll kétségbe vonhatlanul. —

Mindezekért azon szerény indítványt bátorokodom tenni, miként egyletünk s névleg érdemdus s köztiszteletű elnökünk hatályos befolyását kegyeskednék oda irányozni: hogy a még két év előtt kidolgozott s átvizsgált erdészeti törvényjavaslat az országgyűlés következő ülészaka alatt vétessék tárgyalás alá, s a hazai erdőbirtokosok s erdők érdekében mielőbb életbeléptetessék.

Nézetek a juhlegelőről az erdőben

ifj. Helm Ervintől.

A felső magyarországi hegységek erdeiben igen elterjedt mellékhasználatot képez az erdei legelő. Miután pedig az a birtokosra nézve, kinek saját juhászata vagyon, igen nagy fontossággal bír: szükségesnek tartom róla való nézeteimet nyilvánosság elé hozni, annál inkább, miután szaktársaim közül igen sok különben általában tisztelt egyéniség véleménye az enyimmel homlok egyenest áll. Teszem pedig ezt azon ohajtással, hogy t. szaktársaim vagy megczáfoljanak, vagy pedig állításomat helyesnek ismervén el, a juhlegelőnek a fenyvesekből való föltétlen kizárását megszüntessék.